

DEMOKRASİ VE SEÇİMLER

- Demokrasi
- Seçimler
 - Seçim Kavramı ve Demokratik Seçimin İlkeleri
 - Seçim Sistemleri ve Türk Seçim Sistemi

İÇİNDEKİLER

- Bu üniteyi çalıştıktan sonra;
 - Demokrasinin anlamı ve temel unsurları hakkında çerçeve bilgileri edinebilecek,
 - Demokrasilerde seçimin ilkelerinin neler olduğunu öğrenebilecek,
 - Türk seçim sistemi hakkında bilgi sahibi olabileceksiniz.

HEDEFLER

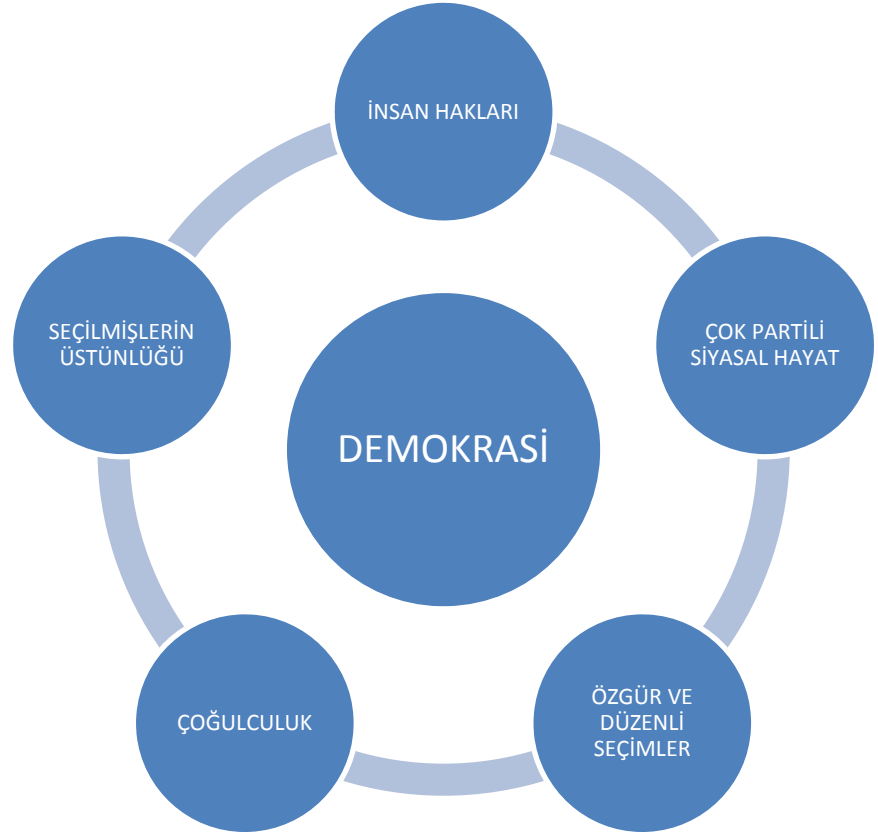
Atatürk Üniversitesi
Açıköğretim Fakültesi

ANAYASA HUKUKU

Prof. Dr. Yavuz
ATAR

ÜNİTE

2

GİRİŞ

Eski Yunanca “demos” ve “kratein” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşan demokrasinin sözlük anlamı “halk yönetimi” demektir. Halkın yönetimi anlamında demokrasi, yönetim ile ilgili kararların doğrudan halk tarafından alınması ve uygulanmasıdır. Bu anlamıyla demokrasi günümüz açısından bir idealden öte anlam taşımamaktadır. Bu sebeple demokrasiyi siyasal iktidarın halk iradesine dayandığı, siyasal kararların halkın isteklerine uygun olarak alındığı ve seçimlerle siyasi iktidarların belirlendiği yönetim biçimi, olarak tanımlamak mümkündür. Ancak günümüz demokrasilerinde, bu tanımın yanı sıra demokrasinin başka kurumlarından da bahsedilmektedir. Demokrasinin temel kurumları özgür ve düzenli seçimler, siyasi çoğulculuk ve yarışma (çok-partili siyasal hayat), insan hakları (temel hak ve hürriyetler), çoğunluk yönetimi ve azınlık hakları ile seçilmişlerin üstünlüğüdür. Bu bölümde demokrasi kavramı ve demokrasinin unsurlarından bahsedildikten sonra, demokratik bir seçimin taşıması gereken nitelikler ve yürürlükteki Türk seçim sistemi açıklanacaktır.

DEMOKRASİ

Demokrasinin Anlamı

Eski Yunancada “halk” anlamına gelen “demos” ve “yönetmek” anlamına gelen “kratein” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşan demokrasinin sözlük anlamı “halk yönetimi” demektir. Demokrasi “halk için yönetim” anlamında da kullanılmaktadır.

Demokratik bir sistemde siyasal iktidar halk iradesine dayanır ve siyasal kararlar halkın isteklerine uygun olarak alınır. Çağdaş demokrasiler azınlık haklarını da koruyacak şekilde “çoğulcu demokrasi” biçiminde uygulanmaktadır. Çoğulcu-liberal demokrasiyi gerçekleştirmenin başlıca araçları ise “insan hakları” ve “hukuk devleti” ilkesidir.

Demokratik sistemde toplumu ilgilendiren temel siyasal kararları alma yetkisi, görevlerine halk oyuyla gelen *seçilmiş* kişi ve organlara aittir. Bir ülkede temel siyasal kararlar demokratik temsil meşruluğuna sahip olmayan bürokratlar tarafından alınıyor ya da bunlar tarafından seçilmişlere empoze ediliyorsa, o ülkede seçimler düzenli olarak yapılıyor ve hükümetlerin değişmesi sağlanıyor olsa bile tam bir demokrasiden söz edilemez.

Demokrasinin Temel Unsurları

Demokrasinin temel unsurları özgür ve düzenli seçimler, siyasi çoğulculuk ve yarışma (çok-partili siyasal hayat) ve insan haklarıdır. Bu kurumlar demokratik devletin “olmazsa olmaz”, bir başka deyişle asgari şartlarını oluşturmaktadır.

Demokrasinin bu temel kurumlarının yanı sıra, günümüzün istikrarlı demokrasilerinde seçilmişlerin üstünlüğü, azınlıkların korunması, yerel demokrasi, katılım, sivil toplum ve açık yönetim gibi ilke ve kuralların da anayasal- siyasal sistemin özellikleri arasında yer aldığını belirtmek gerekir.

Demokratik sistemde toplumu ilgilendiren temel siyasal kararları alma yetkisi, görevlerine halk oyuyla gelen *seçilmiş* kişi ve organlara aittir.

Özgür ve düzenli seçimler: Demokrasilerde, etkin siyasi görevlere gelecek yöneticiler ve siyasi karar organları, 4-5 yıllık aralıklarla tekrarlanan seçimlerle belirlenmektedir. Seçimler serbest, genel, eşit, gizli oy ve açık sayım ilkelerine göre yapılmaktadır.

Siyasi çoğulculuk ve yarışma (çok-partili siyasal hayat): Siyasi çoğulculuk, farklı dünya görüşlerine, programlara ve çıkarlara sahip olan kişi ve grupların varlığına saygı gösterilmesi ve bunların serbestçe örgütlenip siyasi iktidar yarışına katılabilmeleri anlamına gelir. Demokrasilerde bu anlamda bir siyasi çoğulculuk, yani yarışmacı bir siyaset ve çok-partili siyasal hayat vardır. İktidar yarışması, serbestçe örgütlenen siyasi partiler arasında eşit şartlarda cereyan eder. Seçimlerde propaganda hürriyeti tanınmış ve güvence altına alınmıştır.

Temel hak ve hürriyetler: Demokrasilerde temel hak ve hürriyetler tanınmış ve güvence altına alınmıştır. Halkın yönetimi anlamına gelen demokrasinin işleyişi bakımından bireysel ve siyasi hürriyetlerin ayrı bir önemi vardır. Demokrasilerde, devlet iktidarı bireysel hürriyetlerle sınırlanmış ve siyasi hürriyetlerle denetim altına alınmıştır.

Türkiye’de, demokrasinin temel kurumları benimsenmiş olmakla birlikte, bazı kriterler bakımından anayasal düzenleme ve uygulamada önemli eksiklikler vardır. Anayasa’nın 2’nci maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti demokratik bir devlettir. Yine Anayasa’nın 6’ncı maddesinde yer alan “egemenlik kayıtsız şartsız Milletindir” hükmü de demokratik devleti öngören bir ilkedir. Ancak son yıllarda gerçekleştirilen reformlara rağmen Türk demokrasisinin temel sorunu, genel olarak anayasal-siyasal sistemin bireycilik ve özgürlük düşüncesi yerine devletçi ve ideolojik bir karaktere sahip olması ve seçilmişlere karşı bürokratik ve yargısal bir vesayetin oluşturulmuş olmasıdır. Nihai karar alma yetkisinin tam olarak seçilmişlere ait olmadığı ülkeler yarı-demokrasi olarak adlandırmaktadır.

Özgür ve düzenli seçimler: Etkin siyasi makamlara gelecek yöneticiler ile karar organlarının seçimle belirlenmesi kabul edilmiştir. Anayasa’ya göre, yasama organı ile Cumhurbaşkanı (2007 Anayasa değişikliğine göre) genel oyla halk tarafından seçilmektedir. Yerel yönetimlerde de karar organları genel seçimle belirlenmektedir. Seçimler düzenli aralıklarla tekrarlanmaktadır. Seçimlerle ilgili ayrıntılı açıklama aşağıda yapılacaktır.

Siyasi çoğulculuk ve yarışma (çok-partili siyasal hayat): Ülkemizde birden çok siyasi parti vardır. Anayasal düzenleme ve uygulamada siyasi çoğulculuğa yönelik tereddütler vardır ve siyasi partilere ciddi sınırlamalar getirilmiştir.

Siyasi iktidar yarışması kural olarak eşit şartlarda cereyan etmektedir.

İnsan hakları: Genel olarak tanınmış olmakla birlikte, önemli sayılabilecek sınırlamalara tabi tutulmuştur. Örneğin, ifade ve örgütlenme hürriyeti üzerindeki aşırı kısıtlamalar gibi.

Demokratik teoriye göre bir iktidarın meşru olabilmesi için kaynağını yönetilenlerin rıza ve muvafakatinden alması gerekir.

SEÇİMLER

Seçim Kavramı ve Demokratik Seçimin İlkeleri

Seçim kavramı

Halk yönetimi demek olan demokrasinin mantığı doğrudan demokrasi lehinde olmakla birlikte, ülkenin genişliği, insan unsurunun fazlalığı ve yönetimin ehliyet ve liyakat gerektirmesi gibi sebeplerden dolayı gerçekte bir temsili demokrasi olmak durumundadır. Bunun için de temsilcilerin seçilmesi demokratik sistemde bir zorunluluktur. Bununla birlikte, bazı yarı doğrudan demokrasi kurumlarının uygulanmasına bir engel bulunmamaktadır. Nitekim referandum yöntemi günümüz demokrasilerinde kullanılmaktadır.

Demokratik sistemin merkezinde yer tutan seçimler, oylama işlemi aracılığıyla yönetime onay verilmesini sağlar. Demokratik teoriye göre bir iktidarın meşru olabilmesi için kaynağını yönetilenlerin rıza ve muvafakatinden alması gerekir. Seçmenler hukuki ve siyasi bir usul olan seçimlerle siyasi iktidara muvafakat vermek, önceki muvafakatlerini yenilemek veya geri almak şeklinde irade belirtebilirler. Böylece yönetilenler, yönetenler karşısında siyasi iktidarı belirleme ve denetleme hakkını kullanmış olmaktadır.

Demokratik seçimin ilkeleri

Demokratik sistemde düzenli aralıklarla yapılacak özgür (serbest ve yarışmacı) seçimlerin, genel oy, eşit oy, oy verme hürriyeti, oyun gizliliği, açık sayım ve döküm ile seçimlerin yargı organlarının yönetim ve denetiminde yapılması gibi, bilinen temel unsurlarının herhangi bir tercih söz konusu olmadan güvenceye bağlanması gerekir.

Anayasa, demokratik bir seçimin taşınması gerekli olan ilkeleri şu şekilde düzenlemiştir (m. 67): “Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoymasına katılma hakkına sahiptir. Seçimler ve halkoyması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır”.

Seçimlerin Serbestliği ilkesi

Seçimlerin serbestliği ilkesi, vatandaşların hiçbir baskı ve zorlama olmadan oy kullanabilmesini ifade eder. Anayasa bu ilkeyi kabul etmiştir (m. 67/2). 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’a göre de (m. 88), “hiçbir seçmene sandık başında müdahale, telkin ve tavsiyede bulunulamaz.” Seçimlerin serbestliği, oy vermenin bir mecburiyet hâline getirilemeyeceğini, yani “ihtiyari oy” sisteminin benimsenmesi gerektiği anlamına da gelir. Ancak Anayasa “mecburi oy” sistemini kabul etmiştir.

Anayasa’ya göre (m. 175/8), “halkoymasına, milletvekili genel ve ara seçimlerine ve mahalli genel seçimlere iştiraki temin için, kanunla para cezası dâhil gerekli her türlü tedbir alınır.” İhtiyari oyun amacı seçimin serbestliğini sağlamak

Demokratik sistemde düzenli aralıklarla yapılacak özgür seçimlerin, genel oy, eşit oy, oy verme hürriyeti, oyun gizliliği, açık sayım ve döküm ile seçimlerin yargı organlarının yönetim ve denetiminde yapılması gibi güvencelerinin olması gerekir.

iken, mecburi oy seçime katılma oranlarını yükselterek siyasi katılmayı güçlendirmeyi amaçlar. Mecburi oy ve ihtiyari oy sistemlerinden hangisinin demokrasiye daha uygun düşeceği tartışmalı bir konudur. Ancak demokratik ülkelerde ihtiyari oy sistemi yaygındır.

Genel Oy İlkesi

Anayasa ile kabul edilen (m. 67/2) genel oy ilkesi, servet, vergi, öğrenim durumu ve cinsiyet gibi sınırlamalar olmaksızın bütün vatandaşların oy hakkına sahip olmasını ifade eder. Genel oy hakkı, demokrasilerde uzun bir tarihî gelişmenin sonucu olarak kabul edilmiştir. Servet esasına dayanan oy ancak yirminci yüzyıl içinde tamamen ortadan kaldırılabilmiştir. Kadınların oy hakkının tanınması ise yakın zamanlarda gerçekleşmiştir. Örneğin, kadınlara oy hakkı Fransa'da 1944, İtalya'da 1946, Belçika'da 1948, İsviçre'de ise 1971 yılında tanınmıştır. Türkiye'de Meşrutiyet Dönemi'nde servete bağlı oy ilkesi uygulanmış, ancak 1924 yılında servet esası kaldırılarak erkeklere oy hakkı verilmiştir. Nihayet 1934 yılında kadınlara da oy hakkının tanınmasıyla, genel oy hakkı benimsenmiştir.

Genel oy hakkı, yaş, kısıtlılık, mahkûmiyet gibi nedenlerden dolayı sınırlandırılabilir. Başka bir ifadeyle seçmen olabilmek için bazı şartlar aranabilmektedir.

Seçmen Olabilmenin Şartları:

- Vatandaşlık: Seçmen olabilmek için Türk vatandaşı olmak gerekir (AY. 67/1). Aynı zamanda başka bir devletin vatandaşı olanların aday olmasına hukuki bir engel bulunmamaktadır.
- Yaş: Seçmen olabilmek için belli bir yaşta (genellikle onsekiz yaş) olmak gerekir. Anayasa seçmen olabilmek için on sekiz olarak belirlemiştir (m.67/3). Seçmen yaşı demokrasilerde de genellikle onsekizdir.
- Seçmen kütüğüne yazılı olmak: Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunu'na göre, seçimlerde oy kullanabilmek için sandık seçmen listesinde kayıtlı olmak gerekir (m.86).
- Yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının Türkiye'deki seçimlerde oy kullanabilmelerini sağlamak amacıyla 1995 yılında Anayasa'nın 67'nci maddesi değiştirilmiş ve gecikmeli olarak nihayet 2008 yılında gerekli kanuni düzenlemeler yapılarak yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının seçimlerde oy kullanması mümkün hâle getirilmiştir.
- Kısıtlı olmamak: Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'a göre (m. 8), kısıtlı olanlar seçmen olamazlar.
- Kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak: Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'a göre (m. 8), kamu hizmetlerinden yasaklı olanlar seçmen olamazlar.

Seçme hakkına sahip olup da oy kullanamayanlar: Anayasa'ya göre (m.67/5), "silah altında bulunan er ve erbaşlar ile askerî öğrenciler, taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler oy kullanamazlar."

Tutukluların ve taksirli suçlardan hüküm giyenlerin oy kullanması:

Anayasa'nın 67'nci maddesinin beşinci fıkrasına göre, "ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde oy kullanılması ve oyların sayım ve dökümünde seçim emniyeti açısından alınması gerekli tedbirler Yüksek Seçim Kurulu tarafından tespit edilir ve görevli hâkimin yerinde yönetim ve denetimi altında yapılır."

Eşit Oy İlkesi

Anayasa ile benimsenen (m. 67/2) eşit oy ilkesi, her seçmenin bir tek oya sahip olması demektir. Bu ilke, içinde buldukları, sosyal, ekonomik ve

kültürel durum ne olursa olsun herkesin sadece seçimde bir tek oy kullanmasını öngörür. Demokrasinin gelişim süreci içinde tarihî olarak bazı ülkelerde eşit oy ilkesinin istisnaları görülmüştür. Örneğin, aile reislerine, belli kamu görevlerinde bulunanlara veya belli bir düzeyin üstünde öğrenim görmüş olanlara birden çok oy hakkı tanınmıştır.

Tek Dereceli Seçim İlkesi

Tek dereceli seçimde seçmenler temsilcileri doğrudan doğruya seçerler. İki dereceli seçimde ise seçmenler, önce ikinci seçmenleri seçerler. Daha sonra ikinci seçmenler de ikinci bir oylama sonucunda asıl temsilcileri seçerler. Yani, iki dereceli seçimde iki ayrı seçim işlemi vardır ve her bir seçimin seçmenleri ile seçilenleri farklıdır. Seçim dereceleri çoğaltılabilir, yani istenirse oylama sayısı ikiden fazla da olabilir. Türkiye'de 1946 yılına kadar iki dereceli seçim uygulanmış, bu tarihten itibaren ise seçimler tek dereceli olarak yapılmıştır.

Gizli Oy İlkesi

Gizli oy, yani oyun gizli olarak verilmesi ilkesi, seçmenin iradesini serbestçe ve her türlü baskıdan uzak biçimde ortaya koymasını sağlar. Gizli oy, seçimin serbestliği ilkesinin de bir gereğidir. Kimin hangi partiye oy verdiği bilinirse, o kişinin daha sonra çeşitli baskılara maruz kalması söz konusu olabilir. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'a göre (m. 75, 76, 92, 93), seçmen oyunu içerisi dışarıdan gözetlenemeyecek şekildeki kapalı oy verme yerinde kullanır. Bir seçmen kapalı oy verme yerinden dışarı çıkmadıkça kimse oraya giremez. Seçmen oyunu üzeri mühürlü oy zarfı içinde bizzat sandığa atar. Türkiye'de gizli oy ilkesi ilk defa 1950 seçimlerinde uygulanmıştır.

Açık Sayım ve Döküm İlkesi

Bu ilke, oy verme işleminin tamamlanmasından sonra oyların sayımının ve dökümünün aleni (kamuya açık) olarak yapılmasını ifade eder. Açık sayım ve döküm, seçmenin ortaya koyduğu iradenin sonradan birtakım usulsüzlükler yapılarak değiştirilmesini önleyen, yani seçimin dürüstlüğünü sağlayan önemli bir ilkedir. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'a göre (m. 98,100), seçim sandıkları ve oy zarfları oy verilen yerde hazır bulunanların gözü önünde açılır ve oylar aynı şekilde sayılır. Türkiye'de açık sayım ve döküm ilkesine göre yapılan ilk seçim 1950 seçimleridir.

Seçimlerin Yargı Organlarının Yönetim ve Denetiminde Yapılması İlkesi

Eşit oy ilkesi, her seçmenin bir tek oya sahip olması demektir. Bu ilke, içinde buldukları, sosyal, ekonomik ve kültürel durum ne olursa olsun herkesin sadece seçimde bir tek oy kullanmasını öngörür.

Anayasa'nın kabul ettiği (m. 67/2) bu ilkenin amacı, seçimlerin serbestliğini ve dürüstlüğünü sağlamaktır. Seçimlerin yönetim ve denetiminin siyasi organlara bırakılması seçimlerin dürüstlüğü açısından sakıncalı olabilmektedir.

Seçimlerin yargı organlarının yönetim ve denetiminde yapılmasını öngören Anayasa bu amaçla Yüksek Seçim Kurulunu kurmuştur. Anayasa'nın 79'uncu maddesine göre, "Seçimler, yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılır. Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını ve Cumhurbaşkanlığı seçimi tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulundur. Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz... Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulması, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi işlemlerinin genel yönetim ve denetimi de milletvekili seçimlerinde uygulanan hükümlere göre olur."

Anayasa'nın bu maddesinde söz edilen "diğer seçim kurulları" ise, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. Bu Kanun'la, illerde "il seçim kurulu" (m. 15), ilçelerde ise "ilçe seçim kurulu" (m. 18) oluşturulmuştur.

Seçim Sistemleri ve Türk Seçim Sistemi

Seçim sistemleri

Seçim sistemi, yöneticilerin belirlenmesini sağlamak amacıyla yapılan seçimlerde uygulanan yöntem ve kuralları ifade eder.

Seçim sistemleri, oyların değerlendiriliş şekli bakımından genel olarak iki ana tipe ayrılmaktadır. Bu ana tipler, hükümetlerin kurulmasını kolaylaştırma amacını ifade eden "istikrar ilkesi"ne önem veren *çoğunluk sistemleri ile* partilerin adil bir şekilde temsil edilmesi amacını ifade eden "eşitlik ve adalet ilkeleri"ne dayanan *nispi temsil sistemleridir*. Bu iki ana tipin kendi içlerinde çeşitli alt versiyonları bulunduğu gibi, bunlar dışında, çoğunluk ve nispi temsile ait unsurların ya da her iki sistemde de bulunmayan tekniklerin (dar seçim çevreleri, seçim barajları, kontenjan adaylığı gibi) birleştirilmesi suretiyle sayısız seçim sistemleri üretilmektedir ki bunları ortak bir başlık altında "*karma sistemler*" olarak kategorize etmek mümkündür.

Her seçim sisteminin farklı mekanik ve siyasal sonuçları bulunmaktadır.

Bir toplumda seçim sistemi tercihi yapılırken bütün bu faktörler dikkate alınmaktadır. Çoğunluk sistemleri, oyların basit ya da mutlak çoğunluğunu elde eden partilere parlamentoda artık temsil sağlayarak belli bölgelerde yoğunlaşmamış olmaları durumunda, küçük partilerin temsiline imkân tanımaz. Buna karşılık nispi temsil sistemleri, oyları sandalyelere orantılı olarak dönüştürmek suretiyle, bütün partilerin oyları oranında sandalye elde etmesini amaçlar.

Seçim sistemi, yöneticilerin belirlenmesini sağlamak amacıyla yapılan seçimlerde uygulanan yöntem ve kuralları ifade eder.

Çoğunluk sistemlerinin temelini, sonuçta verilen oyların çoğunluğunu alan adayın ya da parti listesinin seçimleri kazanmış sayılacağı ilkesi oluşturmaktadır. Çoğunluk sistemlerinin günümüz demokrasilerinde uygulanan en yaygın modelleri “tek isimli tek turlu çoğunluk (dar bölge) sistemi” ile “iki turlu sistem”dir.

Günümüz demokrasilerinde en yaygın olarak uygulanan nispi temsil modeli, Türkiye’de milletvekili seçimlerinde de kullanılan d’Hondt sistemidir.

Nispi temsil sistemleri prensip olarak her partinin aldığı oy oranında temsilcilik kazanması esasına dayanır. Nispi temsil sisteminin “ulusal artık sistemi”, “en büyük artık sistemi”, “en kuvvetli ortalama sistemi” ve “d’Hondt sistemi” gibi değişik modelleri bulunmaktadır. Günümüz demokrasilerinde en yaygın olarak uygulanan nispi temsil modeli, Türkiye’de milletvekili seçimlerinde de kullanılan d’Hondt sistemidir.

Türk seçim sistemi

Seçim Sistemine İlişkin Anayasal İlkeler

Temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkeleri: Anayasa belli bir seçim sistemini tercih etmemiştir. Bununla birlikte, Anayasa’nın 67’nci maddesinde 1995 yılında yapılan değişiklikle maddeye, “Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir” hükmü eklenmiştir. Bu hükmün konulmasıyla, seçim sistemi ve diğer seçim kurallarının düzenlenmesinde, iki karşıt tercih olan “eşitlik” (partilerin oyları oranında parlamentoda temsil edilmesi) ve “fayda” (büyük partilere avantaj sağlamak suretiyle hükümetlerin kurulmasını kolaylaştırmak) prensiplerinin dengelenmesi amaçlanmıştır.

Seçim kanunlarında yapılacak değişikliklerin bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaması esası: 2001 Anayasa değişikliği ile Anayasa’nın 67’nci maddesine eklenen bir hükümlerle (f.7), seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaması esası benimsenmiştir. Bu düzenlemeyle, Meclis’teki çoğunluğun (genellikle iktidar partilerinin) seçimlerden kısa bir süre önce seçim kanunlarını kendi yararları doğrultusunda değiştirerek seçime gitmeleri önlenmek istenmiştir.

Seçim Sisteminin Unsurları Nispi Temsilin d’Hondt Formülü

2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu nispi temsil sisteminin (m. 2) *d’Hondt formülünü* (m. 34) benimsemiştir. Adını Belçikalı bir matematikçiden alan d’Hondt usulünde, seçim çevrelerinde milletvekilliklerinin partilere ve bağımsız adaylara paylaştırılmasında seçim sayısının hesaplanması söz konusu olmadığı gibi, artık oy sorunu da ortaya çıkmamaktadır.

Milletvekili Seçimi Kanunu’nun d’Hondt usulünü benimseyen 34’üncü maddesine göre, seçime katılmış siyasi partilerin, ittifakların ve bağımsız adayların adları alt alta ve aldıkları geçerli oy sayıları da hizalarına yazılır. Siyasi partilerin ve ittifakların oy sayıları önce bire, sonra ikiye, sonra üçe... ilâ o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşıncaya kadar bölünür. Elde edilen paylar ile bağımsız adayların aldıkları oylar ayırım yapılmaksızın en büyükten en küçüğe doğru sıralanır.

Seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısı kadar bu payların sahibi olan

partilere, ittifaklara ve bağımsız adaylara rakamların büyüklük sırasına göre milletvekilleri tahsis olunur. Son kalan milletvekilliği için birbirine eşit rakamlar bulunduğu takdirde, bunlar arasında ad çekilmek suretiyle tahsis yapılır. Tablo D'Hondt usulüne ilişkin bir örnek, Tablo 2.1.'de verilmiştir.

Partilerin yurt dışı seçmenlerden aldıkları oylar seçim çevrelerindeki oylara eklenerek değerlendirilir.

Tablo 2.1. D'Hondt Usulüne Göre Kullanılan Oyların Milletvekilliklerine Dönüştürülmesi

Örnek:
400.000 geçerli oyun kullanıldığı ve 5 milletvekilinin seçileceği bir seçim çevresinde d'Hondt sistemine göre milletvekilliklerini paylaşmak için yapılacak ilk işlem şudur:

Partilerin oy sayıları	1. Bölme	2. Bölme	3. Bölme	4. Bölme	5. Bölme
(A) 172.000	172.000	86.000	57.333	43.000	34.400
(B) 112.000	112.000	56.000	37.333	28.000	22.400
(C) 76.000	76.000	38.000	25.333	19.000	15.200
(D) 40.000	40.000	20.000	13.333	10.000	8.000

Bölme işleminden sonra, ikinci işlem olarak seçilecek milletvekili sayısına ulaşıncaya kadar rakamları büyüklük sırasına göre sıralayalım:
172.1 (A) partisi, 112.000 (B) partisi, 86.000 (A) partisi, 76.000 (C) partisi ve 57.333 (A) partisi.

Sonuç olarak bu seçim çevresinde partilerin çıkaracağı milletvekili sayısı şöyle olacaktır:

(A) partisi 3 milletvekili	(B) partisi 1 milletvekili
(C) partisi 1 milletvekili	(D) partisi 0 milletvekili

Milletvekili Seçimi Kanunu'nda 2018 yılında yapılan değişiklik ile seçimlere katılma yeterliliği taşıyan siyasi partilerin, ittifak yaparak seçime katılması mümkün hâle gelmiştir. İttifak yapan siyasi partiler, kendi aday listelerini verir. Seçmenler ittifakka dahil olan partilerden birine oy verebileceği gibi, ittifaka (ittifakı oluşturan partilerin ortak alanına) da oy verebilirler. Seçim ittifakı yapılması hâlinde, yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı esas alınır ve bu siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.

İttifakın elde edeceği milletvekili sayısının hesaplanmasında, ittifak yapan siyasi partilerin toplam oyu esas alınır. İttifakın çıkardığı toplam milletvekili sayısı belirlendikten sonra, ittifak içindeki partilerin çıkaracakları milletvekili sayısının bulunması için yeniden d'Hondt usulüne göre paylaşım yapılır. Başka bir ifade ile, ittifakın elde ettiği toplam milletvekili sayısı, ittifak yapan siyasi partiler arasında her birinin aldığı geçerli oy sayısı esas alınarak d'Hondt usulüne göre paylaşılır.

Ulusal (Genel) Baraj

2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu “genel baraj” adı altında ülke çapında uygulanacak bir baraj getirmiştir. Bu Kanun’un 33’üncü maddesine göre, genel seçimlerde ülke genelinde, ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde, geçerli oyların yüzde 10’unu geçemeyen partiler milletvekili çıkaramazlar. Bir siyasi parti listesinde yer almış bağımsız adayların seçilebilmesi de listesinde yer aldığı siyasi partinin ülke genelinde ve ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde yüzde 10’luk barajı aşması ile mümkündür. Siyasi partilerin genel barajı aşp aşamadığı, her partinin Türkiye genelinde aldığı geçerli oy sayısının, Türkiye genelindeki geçerli oy toplamına bölünmesi suretiyle tespit edilir. Seçim ittifakı yapılması hâlinde, yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı esas alınır ve bu siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.

Yurt dışı seçmenler tarafından kullanılan toplam geçerli oy sayısı, Yüksek Seçim Kurulunca Türkiye genelinde kullanılan toplam geçerli oy sayısına ilave edilerek yurt düzeyinde genel oy miktarı ve her partinin ülke genelinde aldığı geçerli oy miktarı bulunur. Bu şekilde, ülke barajına esas teşkil eden toplam oylar bulunmuş olur. (Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, m. 94/B, f. 8-9).

- Oy kullandığınız seçim çevresindeki oy dağılımını karşılaştırınız.

Seçim çevreleri

Seçim çevreleri, seçimin gerçekleştiği en küçük birimdir. Seçimlerde kullanılan oyların milletvekilliğine dönüştürülmesi işlemi seçim çevresi çapında yapılır. Uygulanan seçim sistemine ve ülkelerin tercihlerine göre, seçim çevrelerinin büyüklüğü, yani çıkaracağı milletvekili sayısı da değişebilmektedir. Seçim çevrelerinin büyüklüğü, seçimlerin nispi derecesini önemli ölçüde etkiler. Seçim çevreleri büyüdükçe, partilerin oy oranları ile elde ettikleri milletvekilliği oranları birbirine yakın gerçekleşir. Seçim çevreleri küçüldüğünde ise, bu oranlar arasındaki fark büyür. Genellikle, küçük seçim çevreleri büyük partilerin, büyük seçim çevreleri ise küçük partilerin yararına sonuç doğurur.

Seçim çevreleri *tek isimli* (dar çevre) ya da *çok isimli* (geniş çevre ve millî çevre) olabilir. Tek isimli seçim çevresinde sadece bir temsilci seçilir ve mahiyeti gereği ancak çoğunluk sisteminde uygulanabilir. Çok isimli çevrenin birinci türü olan *geniş çevre* sisteminde, seçim çevresinden seçilecek temsilci sayısı en az iki ya da daha fazla olabilmektedir. Geniş çevre, genellikle nispi temsil sisteminde kullanılmakla birlikte, çoğunluk sisteminde de tercih edilebilmektedir. Çok isimli çevrenin ikinci türü olan *millî çevre* sisteminde, parlamento üyelerinin tamamı ülke düzeyinde tek bir seçim çevresinden seçilmektedir. Millî çevre ancak nispi temsil sistemiyle birlikte uygulanabilir.

Türkiye’de milletvekili seçimleri bakımından kural olarak *her il bir seçim çevresi* olarak kabul edilmektedir.

Türkiye’de milletvekili seçimleri bakımından kural olarak her il bir seçim çevresi olarak kabul edilmektedir.

Yurt dışında bulunan vatandaşların seçimlerde oy kullanmalarıyla ilgili seçim işlerini yönetmek üzere Seçimlerin Temel Hükümleri Hakkında Kanun’la (m. 10) Ankara İl Seçim Kuruluna bağlı *Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu* oluşturulması öngörülmüştür. Buna göre, doğrudan yurt dışı seçmenlerin oylarının değerlendirilmesiyle milletvekili seçilmemekte, yurt dışı oylar seçim çevrelerine dağıtılmaktadır. Yurt dışı seçmenlerin milletvekili genel seçimi, Cumhurbaşkanı seçimi ve halkoylamasında verecekleri oylar tabir yerindeyse bu “*sanal seçim çevresinde*” toplanacaktır. Yurt dışı seçmenlerin milletvekili genel seçiminde kullanacağı oylar ülkedeki seçim çevrelerine paylaştırılacak ve genel barajın hesabında da dikkate alınacaktır. Yurt dışı seçmenlerin cumhurbaşkanı seçimi ve halkoylamasında verecekleri oylar da bu çevrede birleştirilerek genel oya eklenecektir.

Milletvekili Seçimi Kanunu’na göre (m. 4), illerin çıkaracağı milletvekili sayısının tespitinde toplam milletvekili sayısından (600 milletvekili) her il önce bir milletvekili verilir. Son genel nüfus sayımı ile belli olan Türkiye nüfusu, illere verilen milletvekili sayısı çıkarıldıktan sonra kalan milletvekili sayısına bölünmek suretiyle bir sayı elde edilir. İl nüfusunun bu sayıya bölünmesi ile her ilin ayrıca çıkaracağı milletvekili sayısı tespit olunur. Bu işleme göre nüfusu milletvekili çıkarmaya yetmeyen illerin nüfusları ile artık nüfus bırakan illerin artık nüfusları büyüklüklerine göre sıraya konular ve ilk hesapta iller arasında bölüştürülmemiş bulunan milletvekillikleri bu sıraya göre dağıtılır. Son kalan milletvekilliğinin verilmesinde, iki veya daha fazla ilin eşit nüfus veya nüfus artışı göstermesi hâlinde, bunlar arasında ad çekilir.

Yapılan tespit sonunda, çıkaracağı milletvekili sayısı 18'e kadar olan iller, bir seçim çevresi sayılır. Çıkaracağı milletvekili sayısı 19'dan 35'e kadar olan iller iki, 36 ve daha fazla olan iller üç seçim çevresine bölünür. Bu seçim çevreleri, numara sırasına göre adlandırılır.

Bu illerin milletvekili sayısının seçim çevrelerine dağıtımında; seçim çevrelerinin çıkaracakları milletvekili sayısı, nüfusları bakımından illerin milletvekili sayısının tespitine ilişkin esaslara göre belirlenir.

Milletvekili seçilme yeterliliği

Anayasa’nın 76’ncı maddesi milletvekili seçilebilme şartlarını şu şekilde düzenlemiştir:

- *Türk vatandaşı olmak*: Anayasa’ya göre “her Türk milletvekili seçilebilir.” Türk vatandaşlığının dışında, başka bir ülkenin vatandaşlığına sahip olanlar da milletvekili seçilebilirler.
- *On sekiz yaşını doldurmuş olmak.*
- *En az ilkokul mezunu olmak.*
- *Kısıtlı (hacir altında) olmamak.*
- *Askerlikle ilişkisi olmamak.*

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri beşyılıda bir yapılır (AY. m. 77/1).

- Taksirli suçlar hariç *toplam bir yıl veya daha fazla hapis* ile ağır hapis cezasına hüküm giymemiş olmak.
- *Kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak.*
- Anayasa'nın 76'ncı maddesinde *sayılan aşağıdaki suçlardan* hüküm giymemiş olmak. Buna göre, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler.

Seçim dönemi ve seçimin başlangıcı

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri beş yılda bir aynı günde yapılır (AY.m.77/1). Meclis, beş yıllık süre dolmadan üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla (360) seçimin yenilenmesine karar verebilir (m.116/1). Bu hâlde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır. Bu "seçimlerin yenilenmesi kararı" olarak adlandırılır. Ayrıca, Cumhurbaşkanı tarafından verilecek "seçimin yenilenmesi kararı" ile de seçimler yenilenir (AY.m.116/2). Cumhurbaşkanının seçimlerin yenilenmesine karar vermesi hâlinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır

Seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclisin ve Cumhurbaşkanının yetki ve görevleri, yeni Meclisin ve Cumhurbaşkanının göreve başlamasına kadar devam eder. (AY.m.116/4).

Seçimlerin ertelenmesi ve ara seçimler

Anayasa'ya göre (m. 78/1, 2), savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmezse, Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçimlerin bir yıl geriye bırakılmasına karar verebilir. Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa, erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir.

Seçimlerin ertelenmesi sebebe bağlı bir işlem olup, tek sebep de ülkenin "savaş" hâlinde olmasıdır. Savaş dışındaki bir sebebe dayanarak seçimlerin ertelenmesi mümkün değildir.

Anayasa'ya göre (m. 78/3, 4), Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliklerinde boşalma olması hâlinde, ara seçime gidilir. Ara seçim, her seçim döneminde bir defa yapılır ve genel seçimden otuz ay geçmedikçe ara seçime gidilemez.

Ancak, boşalan üyeliklerin sayısı, üye tamsayısının yüzde beşini bulduğu hâllerde, ara seçimlerinin üç ay içinde yapılmasına karar verilir. Genel seçimlere bir yıl kala, ara seçimi yapılamaz.

2002 yılında 78'inci maddeye bir hüküm (f.5) eklenerek, bir ilin ya da seçim çevresinin Mecliste üyesinin kalmaması hâlinde ara seçim yapılması öngörülmüştür. Bu hükme göre "Yukarıda yazılı hâllerden ayrı olarak bir ilin veya seçim çevresinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde üyesinin kalmaması hâlinde, boşalmayı takip eden doksan günden sonraki ilk Pazar günü ara seçim yapılır."

Adaylık

Bir siyasi partiye mensup olsun veya olmasın seçilme yeterliliğine sahip her Türk vatandaşı milletvekilliğine adaylığını koyabilir (Milletvekili Seçimi Kanunu, m. 12/1). Ancak bir kimse Cumhurbaşkanlığına ve milletvekilliğine aynı anda aday olamaz ve aday gösterilemez. (Milletvekili Seçimi Kanunu, m.16/6). Milletvekilliği adaylığı, “siyasi parti adaylığı” ve “bağımsız adaylık” olmak üzere iki şekilde gerçekleşebilir.

Siyasi parti adaylığı: Vatandaşlar seçime katılan siyasi partilerden milletvekili adayı olabilirler.

Siyasi Partiler Kanunu’nun 37’nci maddesine göre, siyasi partiler milletvekili genel ve ara seçimlerinde, adaylık için müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından, adayların tespitini; serbest, eşit, gizli oy açık tasnif esasları çerçevesinde, *tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan herhangi biri veya birkaçı ile* yapabilirler.

Bu düzenlemeye göre, siyasi partiler aday tespitine ilişkin kuralları kendi içtüzükleri ile belirleyebileceklerdir. *Örneğin*, siyasi partiler, aday tespitinde *önseçim usûlünü* veya *merkez yoklaması usûlünü* yahut da her ikisini birlikte uygulayabilirler. Ancak önseçim usulünün uygulanması hâlinde, Siyasi Partiler Kanunu’nun önseçime ilişkin kurallarının uygulanması zorunludur (Siyasi Partiler Kanunu, m. 37/3).

Siyasi partiler, her seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısı kadar aday gösterirler (Milletvekili Seçimi Kanunu, m.12/2).

Bağımsız adaylık: Vatandaşlar milletvekili seçimlerine bağımsız olarak da aday olabilirler. Bağımsız milletvekili adaylığı için yapılacak başvuru, adayın milletvekili seçilmek istediği çevrenin il seçim kurulu başkanlığına, bu Kanun’un adaylık için aradığı şart ve nitelikleri taşıdığını belirten bir yazı ile yapılır. Kurul başkanlığı başvurunun alındığına ilişkin bir belge verir ve derhal Yüksek Seçim Kuruluna duyurur. Yüksek Seçim Kurulu bu başvuruları, il seçim kurulları da kendi çevrelerine ait olanları, alışılmış araçlarla geçici listeler hâlinde ilân ederler. Bağımsız adaylık için başvuranlar, en yüksek derecedeki Devlet memurunun brüt aylığı kadar parayı ilgili mal sandığına emaneten yatırıp makbuzunu milletvekili seçilebilmek için gerekli başvurma belgelerine eklerler (Milletvekili Seçimi Kanunu, m. 21).

Anayasa’nın 76’ncı maddesinin üçüncü fıkrasına göre, hâkimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan

Bir kimse Cumhurbaşkanlığına ve milletvekilliğine aynı anda aday olamaz ve aday gösterilemez.

Bireysel Etkinlik

- Seçimli makamlar için aday olabilme hususundaki güçlükleri demokrasi bakımından tartışınız.

diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler mensupları, görevlerinden çekilmedikçe, *aday olamazlar* ve milletvekili seçilemezler.

Özet

- Demokratik sistemde toplumu ilgilendiren temel siyasal kararları alma yetkisi, görevlerine halk oyuyla gelen *seçilmiş* kişi ve organlara aittir. Bir ülkede temel siyasal kararlar demokratik temsil meşruluğuna sahip olmayan bürokratlar tarafından alınıyor ya da bunlar tarafından seçilmişlere empoze ediliyorsa, o ülkede seçimler düzenli olarak yapılıyor ve hükümetlerin değişmesi sağlanıyor olsa bile tam bir demokrasiden söz edilemez.
- Demokrasinin temel unsurları özgür ve düzenli seçimler, siyasi çoğulculuk ve yarışma (çok-partili siyasal hayat) ve insan haklarıdır. Bu kurumlar demokratik devletin “olmazsa olmaz”, bir başka deyişle asgari şartlarını oluşturmaktadır.
- Demokratik sistemin merkezinde yer tutan seçimler, oylama iş-lemi aracılığıyla yönetime onay verilmesini sağlar. Demokratik teoriye göre bir iktidarın meşru olabilmesi için kaynağını yönetilenlerin rıza ve muvafakatinden alması gerekir.
- Demokratik sistemde düzenli aralıklarla yapılacak özgür (ser- best ve yarışmacı) seçimlerin, genel oy, eşit oy, oy verme hürriyeti, oyun gizliliği, açık sayım ve döküm ile seçimlerin yargı organlarının yönetim ve denetiminde yapılması gibi, bilinen temel unsurlarının herhangi bir tercih söz konusu olmadan güvenceye bağlanması gerekir.
- Seçim sistemleri, oyların değerlendiriliş şekli bakımından genel olarak iki ana tipe ayrılmaktadır. Bu ana tipler, hükümetlerin kurulmasını kolaylaştırma amacını ifade eden “istikrar ilkesi”ne önem veren *çoğunluk sistemleri* ile partilerin adil bir şekilde temsil edilmesi amacını ifade eden “eşitlik ve adalet ilkeleri”ne dayanan *nispi temsil sistemleridir*.
- Bir siyasi partiye mensup olsun veya olmasın seçilme yeterliliğine sahip her Türk vatandaşı milletvekilliğine adaylığını koyabilir (Milletvekili Seçimi Kanunu, m. 12/1). Milletvekilliği adaylığı, “siyasi parti adaylığı” ve “bağımsız adaylık” olmak üzere iki şekilde gerçekleşebilir.

DEĞERLENDİRME SORULARI

- Seçimler ile ilgili aşağıdakilerden hangisi, 1982 Anayasası'nda yer almaz?
 - Temsilde adalet ilkesi
 - Seçimlerin yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esası
 - Yönetimde istikrar ilkesi
 - Ulusal genel barajın yüzde 10 olması
 - Tutukluların oy kullanabilmesi
- 500.000 geçerli oyun kullanıldığı ve 5 milletvekilinin seçileceği bir seçim çevresinde; A partisi 190.000, B partisi 120.000, C partisi 100.000, D partisi 90.000 oy almıştır. B partisi Türkiye genelinde yüzde 7 oranında oy almıştır. Yürürlükteki Türk seçim sistemine göre, partilerin çıkaracağı milletvekili sayısı kaçtır?
 - A partisi 2, B partisi 1, C partisi 1, D partisi 1
 - A partisi 3, C partisi 2
 - A partisi 3, C partisi 1, D partisi 1
 - A partisi 4, C partisi 1
 - A partisi 2, B partisi 2, C partisi 1
- Aşağıdakilerden hangisi 1982 Anayasası'nda yer alan demokratik seçim ilkelerinden biri değildir?
 - Eşit oy
 - Genel oy
 - Açık sayım döküm
 - Yargı yönetim ve denetimi
 - İki dereceli seçim
- Türkiye'de ilk olarak hangi tarihte kadınlara oy hakkı tanınmıştır?
 - 1924
 - 1927
 - 1930
 - 1934
 - 1945
- Aşağıdakilerden hangisi Anayasa'da yer alan milletvekili seçilebilme şartlarından biri değildir?
 - On sekiz yaşını doldurmuş olmak
 - Askerlikle ilişkisi olmamak
 - Kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak
 - Yüksek öğrenim yapmış olmak
 - Türk vatandaşı olmak

6. “Anayasa’ya göre bazı suçlardan dolayı hüküm giyenler affa uğrasalar dahi milletvekili seçilemezler”. Aşağıdakilerden hangisi bu suçlardan biri değildir?
- Hırsızlık
 - Kasten öldürme
 - Terör eylemlerini tahrik ve teşvik
 - Devlet sırlarını açığa vurma
 - Dolanlı iflas
7. 1982 Anayasası’na göre TBMM seçimlerinin ertelenmesi aşağıdaki durumların hangisinde mümkündür?
- Olağanüstü hâl
 - Tehlikeli salgın hastalık
 - Savaş hâli
 - Seferberlik hâli
 - Ağır ekonomik bunalım
8. Anayasa’ya göre, bir ilin veya seçim çevresinin Mecliste hiç üyesinin kalmaması hâlinde ara seçim ne zaman yapılmalıdır?
- 45 gün içinde
 - 3 ay içinde
 - 30 gün içinde
 - 60 günden sonraki ilk Pazar günü
 - 90 günden sonraki ilk Pazar günü
9. Milletvekili adaylığı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
- Milletvekili adaylığı için bir siyasi partiye üye olmak zorunlu değildir.
 - Siyasi partiler aday tespitinde önseçim usulünü uygulamak zorundadır.
 - Silahlı kuvvetler mensupları görevlerinden çekilmedikçe aday olamazlar.
 - Yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları görevlerinden çekilmedikçe aday olamazlar.
 - Seçilme yeterliliğine sahip olmayanlar aday olamazlar.

10. 1982 Anayasası'na göre, Yüksek Seçim Kurulu ile ilgili ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Seçim süreci ile ilgili yolsuzlukları inceler.
- b) TBMM üyelerinin seçim tutanaklarını kabul eder.
- c) Cumhurbaşkanının seçilmesi işlemlerinin genel yönetim ve denetimini yapar.
- d) Seçim konularıyla ilgili şikâyetleri karara bağlar.
- e) Kararları aleyhine Danıştaya başvurur.

Cevap Anahtarı

1.d, 2.c, 3.e, 4.d, 5.d, 6.b, 7.c, 8.e, 9.b, 10.e

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Atar, Yavuz (2011) Türk Anayasa Hukuku, 6. Baskı, Konya, Mimoza Yayınları.

Özbudun, Ergun (1998), Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara. Teziç,
Erdoğan (1996), Anayasa Hukuku, İstanbul.